

Motion till riksdagen

1988/89:So528

av Sten Svensson m.fl. (m)

Åtgärder mot HIV/aids

HIV-infektionerna riskerar att utvecklas till ett av vår tids största problem. HIV-infektion med åtföljande aids-sjukdom kommer att finnas i samhället under all den framtid vi kan överblicka idag. Vi har endast sett början av HIV-epidemin.

Problemen relaterade till HIV/aids är komplexa. De rör vid de mest personliga delarna av människans liv – sexuallivet, relationerna till den närmaste omgivningen, förmågan att ta ansvar för sig själv och andra, normer och levnadssätt. Smittskyddsarbetet står och faller med enskilda människors vilja och förmåga att ta ansvar.

Arbetet måste inriktas på att få var och en att inse situationens allvar och ta sitt ansvar. Detta kräver insatser såväl från enskilda som från politiker och myndigheter, kommuner och landsting, inte minst när det gäller informationens inriktning.

Under 1988 års första hälft sjönk antalet nyupptäckta fall av HIV-smitta i Sverige och låg väsentligt lägre än 1986 och 1987. Denna utveckling förefaller nu bruten och sedan sommaren 1988 nyrapporteras ett ökat antal fall. Detta kan tyda på att smittspridningen åter tilltar vilket måste leda till intensivare insatser för att bromsa utvecklingen. Anmärkningsvärt är ett fortsatt stort antal nyupptäckta HIV-positiva bland unga homosexuella män.

Vi redogjorde för ett år sedan i motion 1987/88:So4 av Carl Bildt m.fl. utförligt för vår syn på arbetet mot HIV/aids och på de fyra huvuduppgifterna i detta arbete:

- 1 Att stoppa smittspridningen.
- 2 Hjälp och stöd åt de HIV-smittade och deras anhöriga.
- 3 Vården av de HIV-infekterade och aids-sjuka.
- 4 Forskningen måste få bästa tänkbara villkor.

Vi föreslog en lång rad åtgärder för att bekämpa HIV-epidemin, bl. a. när det gäller testningen, informationen, skolutbildningen av barn och ungdom, narkomanvården, forskningen, stödet till de smittade, sjuka och anhöriga samt stödet till och skyddet för dem som utsätts för särskild smittorisk i sina arbeten. Ingenting har inträffat som föranleder oss att ändra ståndpunkt.

Testningen

Vi vidhåller vår syn på HIV-testningen. Vi anser att en väl utbyggd och klokt inriktad HIV-testning av god kvalitet måste vara ett naturligt inslag i

hälso- och sjukvården. Testningen skall successivt utvidgas. Att antalet HIV-tester varit avtagande under senare tid, särskilt i fråga om homosexuella och intravenösa missbrukare, anser vi vara oroande. Orsakerna till detta måste nog analyseras.

Mot. 1988/89
So528

Statens ansvar

Staten har ett övergripande ekonomiskt ansvar när mycket farliga, smittsamma sjukdomar uppträder med ett snabbt spridningsförlopp. Det är en gemensam nationell angelägenhet att de bekämpas var de än uppträder i landet. Smittan känner inga gränser. Särskilt utsatta landsting och kommuner måste kunna erhålla ett särskilt ekonomiskt stöd i sådana situationer.

Information och beteendepåverkan

Eftersom det främsta spridnings sättet är genom sexuellt umgänge, är information som påverkar attityder och beteende avgörande för att hejda smittspridningen.

Informationen får aldrig ge intrycket att "faran är över" eller att "det inte var så farligt som de sa". Det är också nödvändigt att variera informationsinsatserna till allmänheten så att människor inte tröttnar på informationen. Det ökade antalet nyupptäckta fall liksom det avtagande antalet HIV-tester tyder på att informationsinsatserna måste skärpas och utformas så att människor väcks till engagemang och insikt.

Samlevnadsundervisning och information i skolan

Ungdomarna är den viktigaste målgruppen för information. Skolan har en angelägen uppgift genom sina unika möjligheter att ge ungdomarna en fördjupad information om HIV/aids och initiera till en diskussion med ungdomarna i syfte att hindra spridningen av HIV. Skolan når ju hela åldersgrupper. Skolans och lärarnas stora betydelse för fostran, etiska regler och normer måste tas till vara.

Sverige har ett internationellt uppmärksammat program för samlevnadsundervisning i skolan. Denna undervisning får tyvärr sällan det utrymme och den utformning som är föreskrivet. Detta är allvarligt. Samlevnadsundervisningen måste i fortsättningen organiseras i enlighet med föreskrifterna. Information om HIV/aids liksom om andra sexuellt överförda sjukdomar och om homosexualitet måste ingå i all samlevnadsundervisning.

Fortbildning

Om man vill åstadkomma en attityd- och beteendeförändring som innebär att ungdomar är rädda om sig själva och varandra och skyddar sig mot HIV-smitta, måste man ge en fördjupad undervisning i form av en dialog med eleverna. Det kan vara en mycket svår pedagogisk uppgift.

Lärarna behöver därför fortbildning när det gäller såväl undervisningsmoment som metoder. Skolöverstyrelsen har utarbetat ett fortbildningsprogram avseende HIV och aids i gymnasieskolan och på grundskolans högskolestadium.

Genomförandet av programmet har dock avsevärt försenats genom att regeringen hittills inte ställt erforderliga medel till förfogande.

För budgetåret 1989/90 har skolöverstyrelsen anhållit om 26 975 000 kronor för fortbildningsprogrammet och 1 miljon kronor för förstärkning av den centrala och regionala ledningen av insatser mot HIV i ungdomsgrupperna. Fortbildningsprogrammet kan fördelas på två år. Skolöverstyrelsen har dock endast beviljats 3,3 miljoner kronor.

Information till skolungdomar är den viktigaste informationssatsningen. Erforderliga resurser inom ramen för aids-anslaget måste därför ställas till skolöverstyrelsens förfogande så att fortbildningsprogrammet kan genomföras.

Stöd, rådgivning och kontaktsparning

Människor som smittats med HIV behöver mycket hjälp och stöd. I varje landstingsområde bör finnas centra med expertis för kvalificerad hjälp åt smittade. Det är nödvändigt med en samlad expertis såväl för att rätt hjälp skall kunna ges som för en effektiv kontaktsparning och för att finna tendenser och miljöer där smitta kan spridas. Dessa centra kan vidare fungera som informationscentra och bistå enskilda och organisationer med sakkunskap och råd.

Det behövs därutöver en mångfald av stöd och vårdformer samt jourverksamhet. Enskilda, ideella organisationer såsom Noaks ark och Röda korset, kyrkan och samfunden bör tillmätas mycket stor betydelse när det gäller att stödja smittade och deras anhöriga.

Att HIV-smittades sexualpartners nås av information och kommer till provtagning är viktigt för att stoppa smittspridningen. Kontaktsparningen måste bedrivas intensivt och på ett kompetent sätt så att man snabbt finner de nysmittade. Den unika kompetensen och erfarenheten som finns hos landets mottagningar för sexuellt överförda sjukdomar, särskilt hos kuratorerna, måste utvecklas och utökas.

Narkomanvården

Spridningen av HIV-smitta bland narkotikamissbrukare har ställt narkomanvården inför nya problem som kräver snabba och offensiva insatser. Att bromsa smittspridningen bland narkotikamissbrukare och deras sexualpartners – och därmed ute i samhället i övrigt – är den mest överhängande uppgiften för HIV/aids arbetet.

Smittade narkomaner kan nu befaras gå in i en period av kraftigt ökad smittsamhet allteftersom de blir sjukare. Om inte kraftfulla åtgärder vidtas mot missbruket och för vård av missbrukare finns en uppenbar risk för en "andra väg" av smittspridning.

I vår motion 1988/89:Ju 802 föreslås åtgärder när det gäller narkotikamissbruket och narkomanvården och i motion 1988/89:Ju 805 föreslås åtgärder för att öka polisens resurser och stoppa gatulangningen. Dessa åtgärder är av största vikt även för att bromsa spridningen av HIV.

Mot. 1988/89
So528

Patientens kostnader för vård och behandling

Enligt smittskyddslagen skall besöken inom den landstingskommunala sjukvården vara kostnadsfri för patienten om de görs med anledning av en samhällsfarlig sjukdom.

Vi avvisar den åtskillnad som här görs mellan offentlig och enskild vård. Att patienten har frihet att välja vårdgivare är särskilt viktigt när det gäller sexuellt överförda sjukdomar. När det gäller HIV torde valfriheten vara av avgörande betydelse för att man med förtroende skall vilja vända sig till sjukvården. Vård och behandling bör vara kostnadsfria oavsett hos vilken läkare en smittad avser söka vård och behandling.

Straff vid spridande av HIV-smitta

Att medvetet sprida HIV-smitta skall vara förenat med stränga straff. Detta skulle understryka både den rättsliga och moraliska skyldigheten för en smittad att på förhand underrätta en sexualpartner om sin smitta.

Eftersom smittskyddslagen saknar straffbestämmelser, är det nödvändigt att se över brottsbalkens bestämmelser så att de verkligen kan tillämpas ifall någon avsiktligt eller av grov oaktsamhet sprider smitta av en samhällsfarlig sjukdom. Det råder osäkerhet om huruvida nuvarande regler är tillämpliga.

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om HIV-testningen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens övergripande ekonomiska ansvar när farliga smittsamma sjukdomar uppträder med ett snabbt spridningsförlopp,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information och om skolans betydelse i detta sammanhang,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om organisationen av och innehållet i skolans samlivnadsundervisning,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att erforderliga resurser inom ramen för aids-anslaget ställs till skolöverstyrelsens förfogande,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd, rådgivning och kontaktpårning,

7. att riksdagen beslutar om sådan ändring av smittskyddslagen att såväl konsultation som behandling vid samhällsfarlig sjukdom skall vara gratis för patienten oavsett om denne vänder sig till den offentliga sjukvården eller försäkringsansluten privatpraktiserande läkare.

8. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av brottsbalkens bestämmelser så att de verkligen kan tillämpas när någon avsiktligt eller av grov oaktsamhet sprider smitta av en samhällsfarlig sjukdom.

Mot. 1988/89
So528

Stockholm den 25 januari 1989

Sten Svensson (m)

Gullan Lindblad (m)

Charlotte Cederschiöld (m)

Ingvar Eriksson (m)

Margit Gennser (m)

Ingrid Hemmingsson (m)

Inger René (m)

Per Stenmarck (m)

Ingegerd Troedsson (m)

Görel Bohlin (m)

Hans Dau (m)

Karin Falkmer (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Bertil Persson (m)

Mona Saint Cyr (m)

Karl-Gösta Svenson (m)

Göran Åstrand (m)